

A MAGYAR KIRÁLYI HONVÉDSÉG MŰSZAKI CSAPATAI ÉS RÉSZVÉTELÜK A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBAN

*Dr. Léka Gyula nyá. vezérőrnagy
a hadtudomány kandidátusa*

Az 1920. június 4.-én megkötött trianoni békeszerződés V. részében foglalt rendelkezések Magyarország számára egy csekély, mindössze 35 ezer fős haderő fenntartását tette lehetővé rendfenntartói feladatokra. Megszűnt az általános hadkötelezettség, és vele együtt a mozgósítási lehetőség is. A fenti haderő felállítását csak önkéntes alapon lehetett végrehajtani. Légierő és hadihajós kötelékek felállítása tilos volt. Szabályozták a csapatok létszámát és a fegyverzetét. Az utász zászlóalj létszámát 514 főben maximalizálták. 1920.-ra Budapesten és Szegeden került felállításra 1-1 műszaki alakulat. A szükséges parancsnoki állományt ennek megfelelően határozták meg. A Ludovika Akadémián képezték ki a műszaki tiszteket, ahol az első avatás 1919.-ben történt. 1931.-től az akadémia a budapesti Hűvösvölgybe került és a Magyar királyi Bolyai János Honvéd Műszaki Akadémia elnevezéssel 1945.-ig állt fenn.

Az önkéntes toborzás nem vezetett eredményre, mivel 1925.-ig csupán 62 % -os volt a feltöltés aránya, holott 1922.-re már be kellett volna fejeződnie. A haderő helyzetében alapvető változás csak 1927.-től következett be, amikor megszűnt a katonai Ellenőrző Bizottság tevékenysége Magyarországon. Ekkor indult meg a haderő nagyobb arányú fejlesztése, amit nagymértékben elősegített a kormány revíziós törekvése. A fejlesztés az első világháború tapasztalatai alapján indult be. Műszaki téren ez a következőkkel járt: Központosították a csapatok műszaki vezetését. A műszaki erők alkalmazása az erődítésről a mozgás folyamatos biztosítására, a terepakadályok leküzdésére helyeződött át. megindult a csapatok szakosodása, korszerűbb eszközökkel történő ellátása. A szárazföldi műszaki csapatok, az árkászok mellett megnövelték a vízi feladatokat

ellátó utász erőket. A műszaki csapatok vezetésének az volt az álláspontja, hogy az árkász csapatokat minden hadműveleti egységnél létre kell hozni, de utász csapatokkal csak a több hadműveleti egységgel bíró magasabb parancsnokságok rendelkeznek.

A fejlesztés eredményeként 1937.-re a haderő létszáma már 85 322 fő volt. Állományába hét vegyes-dandár, lovas hadosztály, repülődandár, folyam-őrség és számos közvetlen alakulat tartozott. Jelentősen megnőtt a műszaki erő is. A különböző csapatnemeknél összesen 15 utász és 4 vasútépítő század volt. A haderőfejlesztés 1938.-ban tovább folytatódott az un. Huba I. hadrend megvalósítása érdekében. Ez a hadrend már bizonyos háborús törekvések szellemében fogant. A haderő állománya meghaladta az 1930,-ra engedélyezett létszám kétszeresét. A tüzérség, a légvédelem, a repülő és páncélos erők közel háromszorosára növekedtek, azonban a műszaki erők, a műszaki szervezetek az előzőekkel nem tartottak lépést.

E nagyobb arányú fejlesztés annak eredményeképpen jött létre, hogy a nagyhatalmak képviselői által 1938. szeptember 29-30.-án megtartott müncheni értekezleten — később a bécsi döntéseken — a magyar kormány felhatalmazást kapott területi követeléseik kielégítésére, Felvidék, Kárpátalja és Észak Erdély visszacsatolására. A magyar politikai és katonai vezetés azt is biztatásnak tekintette, hogy Hitler bevonult Ausztriába. A fenti események következtében a magyar vezérkarra hárult a megfelelő haderő megteremtése. Adottak voltak a politikai és katonai célkitűzések: visszarendezni a trianoni szerződés nyomán elvesztett területeket. Németország oldalán harcolni a bolsevista veszély ellen újabb kedvezmények reményében. A haderő további fejlesztése már a fenti céloknak megfelelően történt. 1938. végére a vegyes dandárokat hadtestté szervezték és kialakították a keret hadsereget, szem előtt tartva a megszálló feladatokat. A megszálló hadműveletek 1938. végétől 1941. közepéig tartottak, miközben 1939. szeptember 1.-vel Németország lerohanta Lengyelországot és kezdetét vette az európai háború.

A MEGSZÁLLÓ HADMŰVELETEK LEFOLYÁSA

A csehek elleni hadjárat során az 1., 2., 7. és 3. hadtest erőit mozgósították, de végül is csak az 1., 2., 6. és 7. vegyes dandárok kerültek bevetésre.

A négy megerősített vegyes-dandár 1938. november 5.-én kezdte meg az átkelést a Dunán a Csalóközbe. Az átkelés biztosításában részt vett a szentendrei 101. hidász zlj. Két híd került megépítésre, Medvénél és Doborgaznál. A Medvénél épült közúti vashíd 11 hídmezőből állt és 6 óra alatt készült el. A hídhoz vezető utat november 4.-én éjjel készítették elő. A hidak biztosítására a vezérkar kirendelte a folyamórséget is.

A kárpátaljai bevonulást 1939. tavaszán a „Kárpát” csoport hajtotta végre állományában a 8. hdt. 7., 9., 24. ö. dandárai, az 1., 2. lovas dd., a 2. gk. dd. és a 7. hv. dd. A csapatok március 16.-án lépték át a határt és 17.-re elfoglalták a kijelölt körleteket. a bevonulás során jelentősebb műszaki tevékenységre nem került sor.

Erdély megszállása 1940. szeptember 15.-18. között történt meg. Ennek érdekében mindhárom hadsereget mozgósították, de a megszállási feladatokat csak a 2. hadsereg hajtotta végre.

A megszállás során az utász és árkász csapatok az utak felderítését és a rajtuk található torlaszok eltávolítását végezték. A kijelölt útvonalak rendbe tételére három hónapra volt szükség. A műszaki munkák nagyságára az alábbi adatokból lehet következtetni:

A helyreállító munkákban 10 utász század dolgozott munkás századokkal megerősítve. Ennek során megépítettek 44 db hidat és eltávolítottak 23 db nagyméretű torlaszt. A torlaszokból közel 25 vagonnyi fát és 6 vagonra való követ távolítottak el.

A fentiekén kívül a műszakiakra hárult még a régi határok mentén húzódó erődök leszerelése, valamint több száz építmény (raktár, útellenőrző pont, lakatnyai elhelyezés) elkészítése, továbbá az új határok mentén zárási feladatok elő-

készítése. Az erődök felszámolása során 22 db erődöt robbantottak fel, melyből 22 vagonnyi vasat szállítottak Budapestre.

Jugoszlávia megtámadása

Hitler 1941.-ben Horthy tudomására hozta Jugoszlávia megszállásának tervét, amelyhez kérte a támogatását tekintettel Magyarország revíziós igényeire. Horthy a kérést támogatta. A magyar vezérkar három hadtest mozgósítását rendelte el (4., 5. és gyors hdt.).

A német csapatok 1941. április 6.-án a reggeli órákban indították meg a támadást. A magyar csapatok április 11.-én lépték át a trianoni határt, április 12.-én áttörték a Rima-Tisza közötti erődvonalat és elfoglalták Szabadkát, Zombort, Újvidéket. Az erődök leküzdésére az utászokból rohamcsoportokat hoztak létre. A folyamerők a Dunán és a Tiszán, aknamentesítést, illetve folyamzár telepítését végezték, de tüzérségük részt vett az ellenség part menti erőinek pusztításában is.

Mialatt a magyar honvédség erői a megszálló hadműveletekkel voltak elfoglalva az európai háború fejleményeket hozott. Németország sorra aratta győzedelmeit. Elesett Dánia, Norvégia, Belgium, Hollandia, Luxemburg majd 1940. május 25.re Franciaország is kapitulált.

Ez időben ment végre a finn-szovjet háború, mely során a szovjetek megszerezték a Karéliei földnyelvet, a Ladoga tó körzetét. Szovjet megszállás alá került Ukrajna, Belorusszia és Bukovina. Küszöbön állt a 2. világháború kirobbanása, amely 1941. június 22.-én a németek Szovjetunió elleni váratlan támadásával kezdődött el.

MAGYARORSZÁG RÉSZVÉTELE A 2. VILÁGHÁBORÚBAN

A Szovjetunió megtámadásáról 1941. június 22.-én Hitler levélben értesítette Horthyt, arra kérve a kormányzót, hogy biztosítsa Magyarország északi-keleti határát. Ez alapján a kormány döntött a Szovjetunióval való kapcsolat

megszakításáról. A magyar vezérkar a 8. hdt.-tel január 22.-én lezáratta a határt. A hdt. pk. az 1. he. dd.-t a 8. hv. dd. zászlóaljait az erődszázadokkal együtt a kijelölt állásaikba rendelte és utasítást adott műszaki záruk telepítésére.

1941. június 26.-án a Kassa elleni bombázást, a szovjet repülőknél tulajdonították. A kormány rendkívüli ülést hívott össze, ahol kimondták a Szovjetunióval való hadiállapotot. A miniszterelnök a vezérkari főnökkel egyetértésben a németek addigi győzelmein felbuzdulva olyan javaslattal élt a kormányzó felé, hogy nem szükséges nagyobb katonai erő bevetése. A németek keleti hadjárata könnyűnek látszik, ezért elegendő a gyors hadtest frontra küldése. Ezzel a kormányzó egyetértett.

Ez időtől kezdve számítható a magyar vezérkar felelőssége a magyar haderő későbbi tragédiájának bekövetkezéséért, azért, hogy a németek legyőzhetetlenségében bízva nem fordítottak kellő figyelmet a magyar haderő korszerűbb fejlesztésére és megfelelő felkészítésére.

Nem számoltak a háború váratlan fordulataival, amelynek következtében újabb és újabb nagyarányú erők bevetésére kerülhet sor és az a magyar haderőt is érintheti. Ebből fakadt az is, hogy nem tartották szükségesnek a szovjet hadszíntér sajátosságainak, a szovjet hadsereg eljárásainak, stb. megismerését. Így történhetett meg, hogy egy tapasztalatlan, felszerelésében hiányos, lelkesedésében szegény haderő sodródott be folyamatosan a háborúba, ami végül is a tragédiák egész sorát vonta maga után.

A katonai előrelátás hiányaira csak jóval később döbrent rá a magyar vezérkar, azonban azt kiküszöbölni nem volt képes, csupán enyhíteni tudta azokat. Mindezekre hiteles bizonyítékokkal a háború történései szolgáltak. Nem célja a cikknek, hogy a magyar vezérkar felelősségéről részletesebben szóljon, esetenként mégsem kerülhető meg, amikor a háború műszaki tapasztalatait, a műszaki csapatok tevékenységét tárom az olvasók elé. De ezekről a továbbiakban beszéljenek az események.

A meginduló háború a magyar honvédséget az átszervezés időszakában érte. A vegyes dandárokat kiegészítették egy-egy ezreddel (a 3. ezreddel) növelték a tüzérséget, fokozták a gépesítést, ennek ellenére messze elmaradtak a német haderő színvonalától. Mivel a kormány és a vezérkar úgy vélte, hogy a Gyors hadtest frontra küldésével a német igényeket kielégítették, másodlagosnak tekintettek egyéb fejlesztési tevékenységet. 1941. áprilisára három keret hadsereg (1., 2., 3.) és a Gyors hadtest került felállításra. Ezekből a várható hadiesemények miatt a Gyors hadtest lett a legjobban felszerelve. A műszaki csapatokat a haderő tagozódásának megfelelően állították fel.

Minden hadsereg három hadtestből állt és hadtestenként egy utász zászlóaljjal rendelkezett. A hadtestekhez egy lovas, két gépkocsizó, egy hegyi és egy hv. dd. tartozott, de csak a gépkocsizó és a he. dd.-nak volt egy-egy utász százada. A műszaki csapatok, melyek később kiegészültek hídászokkal is hordozható, és szállító eszközökkel rendelkeztek. A hordozhatóak közé zömében a sáncszerszámok, a többi nehezebb eszközök (gépek, műszaki anyagok) a szállítandókhoz tartoztak. A szállítás málhás állatokkal (szerkocsikon) történt. Gépkocsival történő szállítás csak a Gyors hadtestnél volt biztosítva. A hadtest árkász, utász és vegyi harcos alakulatok műszaki felszerelését kiegészítő eszközei (rocsó, cölöpverő, láncfűrész, erőközpont, csörlő, robbanó készletek és harcanyag) un. műszaki oszlopban nyertek elhelyezést és megerősítésként adták ki a csapatoknak. A fontosabb műszaki gépek és felszerelés, az eszközök, a 33 M utász, hadihíd, a 37 M gyorsbürü, a 35/AM cölöpverők és vízellátó eszközök. Az élő alakulatok kiképzését a béke helyőrségeikben végezték, amelynek tartalma alig közelítette meg a közelgő háború igényeit.

Röviden így jellemezhető az a haderő és annak műszaki állománya, amely a háborút közvetlen megelőző időben létrejött. Ez a haderő a háború folyamán mind szervezetében, mind felszerelésében és felkészítésében változott, de soha nem érte el a szükségesnek megfelelő állapotot.

Kárpát csoport hadműveletei

1941. június 26.-án a VKF. elrendelte a gyorshadtest 1. és 2. dandárnak, az 1. lovas dandárnak és közvetlenjeinek, másnap pedig az 1. és 8. honvédelmi dandárnak a mozgósítását. A magyar légierő megkezdte a szovjet katonai célpontok bombázását és a határvadász zászlóaljok átlépve a határt bevonultak a Szovjetunió területére. A magyar vezérkar a csapatok előremozgása érdekében igyekezett kihasználni a németek sikeres előretörését, azt, hogy június 30.-ra elfoglalták Lvovot, Rigát és július 5.-én elérték s Dnyeppert.

A vezérkar intézkedésére a 8. hadtest parancsnoksága alatt felállításra került a „Kárpát” csoport, állományában a gyorshadtest erőivel együtt a 8. hv. dd., az 1. he. dd., 1. gk. dd., 2. gk. dd., és az 1. lov. dd. A csoport feladata a szovjet erők üldözése és a 17. német hds. jobb szárnyának biztosításával kijutni a Dnyeszter vonalára. A Kárpát csoport a feladatát június 27.-én kezdte meg, június 30.-án a 8. hv. dd. már harcban állt az orosz határvédelmi erőkkel.

A 8. hv. dd. előnyomulását a műszaki utász és árkász századai biztosították, de a bonyolult feladatok ellátásához kevésnek bizonyultak. A visszavonuló orosz erők valamennyi hidat felrobbantották. A megáradt folyók folyamatos leküzdése a megfelelő átkelő-eszköz hiányában rendkívül bonyolulttá vált, ennél fogva az előnyomulás is nagyon lassú volt. A dd. pk. a Kárpát csoport pk.-tól két hídoszlopot kért, de az nem érkezett meg. Ennek oka az, hogy figyelmen kívül hagyták a természeti tényezőket és a hídanyagot rosszul lépcsőzték, nem a támadó erők mögött mozgatták előre. A folyók okozta problémákon túl a nagytömegű és nagy kiterjedésű műszaki záruk, aknamezők és torlaszok is komoly gondot jelentettek, ráadásul ezeket az orosz erők tűz alatt tartották. Az utakról nem lehetett letérni, mert az egész terület aknásítva volt. Ezért a dd. pk.-a kénytelen volt a zászlóaljakat századokkal megerősíteni. Az akadályok nehézségi fokát jól mutatja az, hogy egyes torlaszok eltávolításához 6 órára volt szükség. Fokozta a nehézségeket, hogy a magyar műszaki katonák az orosz aknákat, aknamezőrendszereket nem ismerték, így a megsemmisítésük legtöbb esetben rob-

bantással történt. Később szerencsésebben alakult a helyzet, mivel az orosz erők a sietős visszavonulás során, a Dnyeszteren túl az aknamezőket már rendszertelenül telepítették, az aknák egyes helyeken jól láthatók voltak és nem tartották azokat tűz alatt.

A 8. dd.-hoz hasonlóan nehéz helyzetbe kerültek a gyors hadtest csapatai, az 1. he. dd. zászlóaljai is, a Tatárhágónál, amikor június 28.-án harcba léptek. Az utakon lévő valamennyi műtárgyat az oroszok felrobbantották. A hegyi utakat aláaknázták, az aknák eltávolítása az ellenséges tűzben igen lassan haladt. A lerobbantott hegyi hidak helyett csak nagy nehézség árán sikerült új hidakat megépíteni. A rohanó hegyi folyók különleges megoldási módokat igényeltek a hídépítőktől. A sebes víz nem tűrte el a sok aljzatot, ezért speciális szerkezetek alkalmazására volt szükség. S helyreállítási munkákat a dd. hiányos eszköz és anyag ellátása hátráltatta. A hadtest hídoszlopa elmaradt a csapatoktól, ezért kénytelenek voltak a légvédelmi csapatok vontatóit felhasználni a hídanyag vasúti kirakó helyről való előre szállítására, ami igen lassan és nagy késéssel ment végbe. Az időben meg nem érkezett hídanyagot az utászok helyszíni anyag ki-termelésével pótolták. A hadianyag beérkezését követően azok is beépítésre kerültek.

A gyors hadtestből az 1. he. és 8. hv. dd. kivált és megszállási feladatokat hajtott végre. Őket később más csapatok váltották fel. A megszálló erők zömét a brjanszki erdő déli szegélyének lezárására alkalmazták. Ezen erők utász állománya elsősorban út-és hídépítési feladatokat végzett, de részt vettek erődítési munkákban is. Az utak dorongfából készültek. A védőállásban végzett erődítés-nél egy utász szd. megépített 150 tűzfészket, 10 figyelőt és 10 óvóhelyet. A megszálló erők elleni támadás során az utász erők is védelmi feladatot láttak el. Ez utóbbi megoldás azért nem volt célravezető, mert a szakember veszteség pótlása mindig nehezebb volt.

A lefolyt hadműveletekben a legfőbb műszaki feladatot a rombolt hidak helyreállítása, illetve új hidak építése jelentette. Ezek legtöbb esetben a helyszí-

nen szerzett anyagokból épültek. A munkát a polgári lakosság és a hadifoglyok bevonásával végezték, hidász szd. pk.-ok irányításával. Nagy gond volt az útvonalak rendbetétele is, mert a szükséghidakhoz ezek nélkülözhetetlenek voltak. A csapatok mozgását, manőverét biztosító útvonalakat is karban kellett tartani. Ezek bonyolult feladatot jelentettek a terepviszonyok, a rendelkezésre álló erők és anyagok miatt. Ezért útkarbantartó parancsnokságokat hoztak létre, alárendeltségükbe utalva útkarbantartó és munkás századokat, polgári erőkkel megerősítve. Különösen a hegyi és a mocsaras szakaszok jelentettek nagy gondot. Sajnálatos, hogy a tapasztalatokból a vezérkar és a magasabb parancsnokságok a következtetéseket nem vonták le, s a tanulságokat nem hasznosították.

AZ 1941. évben a németek Moszkva alatti veresége miatt, a veresége miatt, a veszteségek pótlására Hitler Magyarország egész haderejének részvételét kérte. A magyar kormány ezt az igényt csak mérsékelve teljesítette: egy három hadtestből álló hadsereget, továbbá 5 megszálló dd.-t bocsátott a német hadvezetés rendelkezésére. Ez volt a 2. magyar hadsereg, melynek parancsnoka Jány Gusztáv vezérezredes. A hadsereg állományába 9 dd., és egy páncélos hadosztály tartozott. A hadsereget három hadtestbe szervezték. Minden hadtestbe 3 könnyű (2 ezredes) hadosztály és a közvetlenek tartoztak. Ez utóbbiak közé tartozott egy utász zászlóalj is. A pc. ho. utász századdal rendelkezett. A hadsereg közvetlenek állományába 5 századból álló gépkocsi zászlóalj és 2 közvetlen utász század tartozott. Ez a műszaki erő a későbbiek során változott. Létrejött 3 műszaki parancsnokság, önálló műszaki vezetési törzsek, útkarbantartó századok, munkás alakulatok, 3 hadihíd csoport parancsnokság és más szervek (műszaki szeroszlop). Minden hadosztálynak lett műszaki vezetési törzse és 3 tábori munkás százada. A hadtestek a műszaki törzsön kívül 3 munkás századdal, 1 hadihíd századdal, 2 hidász szakasszal, 1 műszaki oszloppal (hdt. vonatában), valamint 1 utász zászlóaljjal (2 utász szd.) rendelkeztek. A fentieken kívül a 2. magyar hadseregnek 50 000 fős munkaszolgálatos (zsidó) állománya is volt.

Hogy ez jelentősnek látszó műszaki erő miért nem volt képes a 2. hds. hadműveleti feladatainak biztosítását ellátni, az a későbbiekből kiderül.

A 2. magyar hadsereg hadműveletei.

A hadsereg parancsnoknak 1942. áprilisban a német főhadiszálláson hozták tudomására, hogy a magyar hadsereget a német „B” hadseregcsoporthoz alárendeltségébe utalták, s itt kapta meg a vonatkozó feladatokat is. A hadseregcsoporthoz parancsnoka pontosította a feladatot, amely megszabta, hogy a 2. magyar hadsereg Voronyezs irányában támadva érje el a Dont és vegye birtokba annak jobb partját. Közelebbi feladatként a Tyim előtti állások áttörését határozta meg. A fenti időponttól számítható a hadsereg felkészítésére szolgáló idő, amely nem azonos azzal az idővel, melyet közvetlenül a Don védelmének megszervezésére fordítottak. Lényegében hat hónap állt a vezérkar és a 2. hadsereg vezető parancsnoki állomány rendelkezésére a csapatok körültekintő, célirányos felkészítésére. ennek lehetőségét azonban a felelős vezetők a bekövetkezett eseményekből megítélve nem megfelelően használták ki.

A 2. magyar hadsereg frontra szállítása három lépcsőben történt. Az első lépcsőben a hds. törzs, a 3. hdt. hadosztályai és a 4. hdt. közvetlenek kerültek ki Orjol- Kurszk- Voronyezs körzetébe, ahonnan 100 km-es gyalogmenet után érték el a tyimi állásokat. A kikerülő állományt a 7. n hdt. -nek rendelték alá. A megerősített német csoportosítás erői 1942. június 28.-án 40 km-es sávban indultak támadásra, és kb.170 km mélységben betörve július 10.-re elérték a Dont és Voronyezs körzetét.

A frontra került első lépcső műszaki utász erői számára tanfolyamot szerveztek a német felszerelések megismerésére, valamint a szovjet aknamezők leküzdésének elsajátítására. A tanfolyam eredményeit felhasználva került sor a támadás tüzérségi előkészítése alatt a saját és az orosz aknamezőkön az átjárók elkészítésére. A rohamutászok a támadás kifejlődése során a mélységben erődök és különféle akadályok leküzdésében vettek részt.

A tyimi hadműveletekkel párhuzamosan folyt a 2. magyar hds. további 2. és 3. lépcső csapatainak kiszállítása. A 2. lépcső Gomelnél rakodott ki. Innen 800 km-t. a 3. lépcső csapatainak pedig Kurszktól 200-300 km-t kellett megtenni a Don eléréséig. A hadsereg teljes állománya 1942. augusztusra érkezett a Donhoz, ahol a hídfőcsaták megvívása után a folyó jobb partján rendezte be védelmét.

Védelem a Don mentén

A 2. magyar hadsereg 200 km-es védelmi sávot kapott. Kiepítését 1942. szeptemberétől az 1943. januári offenzíváig folytatta. A előző harcok során bekövetkezett veszteségek pótlására októberben mintegy 21 ezer katonát és nagy számú táborig munkás erőt vontak előre. A védelem megszervezésére intézkedések, parancsok kerültek kiadásra, melyek meghatározták a csapatok helyét, feladatát és az elvégzendő műszaki munkákat.

A széles védelmi arcvonal, a kedvezőtlen domborzati viszonyok, a gyorsan romló időjárás (nov. 5.-én leesett a hó) kedvezőtlenül hatott a hadsereg védelmének megteremtésére, a műszaki munkák elvégzésére. A Don folyó, amelyre a védelem támaszkodott a 200-300 m-es szélességével nem képezett akadályt, és a hideg beálltával a befagyott folyó a támadók számára könnyen leküzdhetővé vált. Ez utóbbi helyzeten úgy lehetett volna változtatni, hogy a várható támadási irányokban a jégtakarót robbantásokkal, illetve a légierő és a tüzérség tüzeivel meg kellett volna bontani.

A védelem kiepítésére kiadott intézkedések alapvetően jók voltak és helyesen határozták meg a védelmi vonalak vezetését, a támpontok körvédő be rendezését, a mélységi tartalékállások kiepítését, a hézagok műszaki zárrakkal való lezárását, az építés sorrendjét valamint a tűzrendszer megszervezését. Mindezekre konkrét tervek készültek, melyhez a német parancsnokság erődítő szakemberei nyújtottak segítséget. A védelemmel szemben alapvető követelmény volt a kijelölt védősáv mindenáron való tartása. Hitler parancsa szerint a

visszavonulás nem volt lehetséges. Ennek ellenére a német hadvezetés a már említett segítségen kívül megfeledezett a szükséges feltételek, az erő, anyag, eszköz biztosításáról. A 2. hds. vezetése az erődítési munkákért a csapatok parancsnoki állományát tette felelőssé. Meghatározták számukra azt is, hogy az erőkifejtés elsősorban a főellenállási vonal és annak előterepe berendezésére irányítsák, továbbá, hogy erre valamennyi erőt még a tartalék is be kell vonni, beleértve a polgári erőket is. Ez úgy értelmezhető, hogy valamennyi csapatnemhez tartozó katonát igénybe kell venni, nem csak a műszaki csapatok állományát, amely ekkor kb. kétezer fő volt. Az intézkedések kitértek az anyagi biztosításra is. Jelentős mennyiségű akna és tuskésdrót kialakulását helyezték kilátásba, lehetővé téve a helyszíni anyagok felhasználását is. A szükséges szerszámokat az árkász és zsidó munkaszolgálatos századok készleteiből tervezték biztosítani.

Bármennyire is helyesnek látszanak a védelemre kiadott intézkedések, a hadsereg védősávjának berendezési terveiből az orosz csapatok támadásáig igen kevés valósult meg, csupán egy nagyon hevenyészett védelem jött létre. nem készült el az összefüggő főellenállási vonal. A támpontok, amelyek elkészültek nem voltak körvédő képesek, hiányzott a nehézfegyverek váltóállása. Nem volt mélysége a védelemnek, nem épültek támpontok és reteszállások. Kevés volt az állomány, a technika, az anyagok, a lovak számára szükséges fedezék és óvóhely. Voltak olyan szakaszok, ahol sem védőket, sem akadályokat nem helyeztek el. Kevés műszaki zár készült el, s a megépültek sem bírtak feltartóztató erővel. A védelem kiépítésében tapasztalt hiányosságok számos okra vezethetők vissza. Én a következőkben látom azokat:

1. Nem számoltak azzal, hogy a hadsereg mozgósított állománya és annak parancsnoki kara nem rendelkezett kellő harci tapasztalattal, sem a műszaki munkában való jártassággal.
2. Nem számoltak a térség időjárási viszonyaival, annak a környezetre gyakorolt hatásával. Nem gondolták, hogy a talaj annyira átfagy, hogy

annak megművelése sáncszerszámokkal szinte lehetetlen, főleg ha az nem megfelelő minőségben és mennyiségben áll rendelkezésre. Ennek pótlása is elmaradt. A fagyott, köves, sziklás talaj megmunkálásához alkalmas eszközökre, valamint talajlazító robbantásokra lett volna szükség. Vagyis a műszaki munkák számvetésénél a normális viszonyokhoz képest megnövelt normatívákkal szükséges számolni. Számolni kellett volna azzal is, hogy a gyenge ruházattal ellátott katonák a nagy hidegben gyenge teljesítményt képesek nyújtani.

3. A védelem szilárdságát növelő műszaki záruk tervezésénél nem vették figyelembe a téli viszonyoknak, különösen a gyakorta lehulló vastag hótakarónak a hatását, pedig nyilvánvaló, hogy a nagy hó miatt az aknamezők nem felelnek majd meg, mert szinte állandó karbantartást (átépítést) igényelnek és működőképességük még így sem garantálható, ahogyan azt a tények bizonyították is. De nem felelt meg a drótakadályok zöme sem, mert ilyen esetekben a hordozható típusok alkalmazhatók.
4. A harckocsik elleni védelem mivel az aknamezők döntő többségében alkalmatlanok voltak más akadálytípusok alkalmazását kívánta meg. Ilyenek a harckocsi árok, hk. akasztó, valamint a terep eljegesítése. Nem kizárt, hogy ezek alkalmazására a védők is gondoltak, csak a favasanyag hiánya, illetve a fagyott föld megmunkálási problémái ebben akadályozták őket.
5. A műszaki munkák végrehajtását befolyásolta a katonák védelmét szolgáló építmények, óvóhelyek és fedezékek hiánya. A Don elérését követően hosszú ideig (3 hónap) nem számoltak az ellenség támadásával, pedig ésszerű lett volna a védelmi szektor kijelölése után figyelemmel az időjárásra az emberek védelméről gondoskodni. nyilvánvaló, hogy a kellően pihentetett és ellátott csapatok nagyobb teljesít-

ményre lettek volna képesek. Ezek az építmények ugyanakkor védték volna az állományt az ellenség pusztító tüze ellen is.

6. A felsorolt körülményeket nehezítette az anyagkirakó állomások frontvonaltól való távolság is. A közel négyszáz kilométeres távolság megtétele a kedvezőtlen időjárás és útviszonyok következtében, és a szállítóeszközök hiánya miatt az anyagok egy része el sem jutott a csapatoig. A kirakó állomások közelebb vitele a fronthoz akkor vált volna lehetővé, ha a magyar vasútépítő csapatokat nem a németek kiszolgálására alkalmazták volna.
7. Végezetül még megemlítem a vezérkar és a magasabb egységek parancsnokainak a felelősségét is. A vezérkart a tekintetben terheli a felelősség, hogy ismervén a 2. hadsereg feladatát, valamint a hadszíntéri sajátosságokat, nem tett meg mindent a fenti problémák megelőzése érdekében (anyagi-technikai ellátás, kiképzés, stb.). A hadsereg parancsnoki állományát pedig azért lehet elmarasztalni, mert bár sokféle intézkedést, parancsot adott ki, de a végrehajtás feltételeit nem biztosították kellően, nem ellenőrizték a parancsok végrehajtását, így a hadsereg a védelem készenléte nélkül fogta fel a túlerejű orosz csapatok támadását.

Ennyiben kívántam összegezni a 2. m. hadsereg doni katasztrófájának műszaki tapasztalatait. Az árkászok, utászok, hidászok és más műszaki szervezetek a lehetőségek függvényében a kapott és szakmájukba vágó feladatokat becsülettel elvégezték. Az orosz csapatok támadása során is mindent elkövettek az ellenség mozgásának akadályoztatásában. Rombolták az utakat, a mőtárgyakat. Aknamezők telepítésével késleltették a támadók térnyerését. Ha pedig a helyzet úgy kívánta, akkor gyalogos harcosként küzdöttek, védték állásaikat.

Az 1943. január 12.-én Voronyezsi Front támadása következtében a 2. hadsereg védelme a túlerő következtében összeomlott, és január 13.-án és 14.-én a csapatok közel 70 % -a elveszett. A megmaradt erőket január 30.-ig gyülekeztették, és később hátravonták, majd egy részüket hazaszállították, más részüket egyéb hadműveleti feladatokban vett részt.

Miközben a 2. m. hds. a doni védelem megszervezését végezte, a hátszágban folytatódott az országban maradt haderő háborús felkészítése. A doni katasztrófát követően, 1943.-ban a haderőfejlesztés, okulva a hadieseményekből, erősebb szervezetek létrehozásán munkálkodott. A könnyű hadosztályok helyett, gyalog hadosztályokat alakítottak ki. Létrehozták a határvédelmi parancsnokságot és növelték az utász erőket is. Az 1943. év végére a 2. hds. újjászervezésével ismét három magyar hadsereg állt készen a bevetésre. Az I. hds. (6., 8., 9. hdt.), a (1., 2., 7. hdt.), a 3. hds. (3., 4., 5. hdt.) és az 1. pc. hdt. (1., 2. pc. ho). A gyalog hadosztályokban három ezredet, három tábori tüzérosztályt, felderítő és utász zászlóaljakat szerveztek. Az utász zászlóaljban három századot hoztak létre, de a gyalogezredeknek így csak árkász szakaszai maradtak. Szakosították a zsidó munkaszolgálatosokat is, utász, hídépítő, erődítő és vasútépítő századok alakultak. A műszaki utász és árkász alakulatoknál súlyozták a műszaki kiképzést. A fő figyelmet azokra a kiképzési ágakra helyezték, amelyek, az un. harcok feladatok megoldását biztosították. Követelmény lett a gyakorlatiasság, a leleményesség és a rögtönzés. Új feladatként került bevezetésre az erődharckiképzés.

A Keleti Fronton a németek helyzete 1944. elejére egyre súlyosabbá vált. Ukrajna nagy része a szovjetek kezére került és márciusban Tarnopolnál áttörték a németek védelmét. Ezzel a Kárpátok előterében kritikussá vált a helyzet. A németek, saját tartalék hiányában a magyar haderő bevetésével számoltak. Erre az időszakra esett Magyarország német megszállása.

HADMŰVELETEK A KÁRPÁTOKBAN

1940. őszén megkezdődött a Kárpátok védelmének előkészítése. A vezérkari Főnök alárendeltségében felállításra került az Erődítési Parancsnokság azzal a céllal, hogy szervezze meg a Kárpátok védelmi rendszerének kiépítését.

Három védelmi vonalat jelöltek ki a völgyek, átjárók lezárására. **Az első külső vonal** a Hunyadi állás volt. Ez a Kárpátok külső vonalán húzódott Zabie-Mikulicsiny- Zielona- Turka vonalát követve kb. 280 km-en. A mélysége 10-15 km. **A második** a Szent László állás volt, az első mögött, a Hoverla- Tatárhágó-Tornyai hágó- Vereckei hágó- Uzsoki szoros vonalában. **A harmadik** az Árpád vonal, amely a védelem fő erejét képezte. Ez az első vonal mögött kb. 30-50 km-re húzódott, a Körösmező – Királymező – Ökörmező – Valóc – Fenyvesvölgy érintésével.

A Kárpátok védelmét az É. Ukrajna német hadseregcsoport látta el. Ennek alárendeltségébe került az 1944. január 6.-án mozgósított 1. magyar hadsereg Lakatos Béla vezérezredes parancsnoksága alatt. Az 1. Hds. állományába a 7., 9., 6. hadtestek tartoztak. A n. hadseregcsoport parancsnoka a beérkező 1. m. Hds.-t 1944. április 5.-én támadásra rendelte. Feladata a Tatár-szoros vonalából támadva kijutni Ottyina – Kolomea – Kuty vonaláig.

Az 1. Hds. a szétszórt helyzete miatt a Kárpátok hófedte útjain nehezen tudta csak összevonni erőit, ezért a támadás április 18.-ra halasztódott. A sikeresen induló támadás a galíciai síkság sártengerében az erős szovjet ellenállás következtében április 30.-ra elakadt és védelembe mentek át. Az 1. Hds. erői megkezdték a Hunyadi és Árpád vonal továbbépítését, megerősítését. Két hónapos hadműveleti szünet után 1944. június 23.-án megkezdődött a szovjet „Bagratyion” hadművelet a német Közép hadseregcsoport ellen. Ennek folyamán az 1. m. hds. erői egy részét átcsoportosították.

1944. június végén a fokozódó szovjet támadások miatt az 1. hds. a Hunyadi és Szent László állásokig vonult vissza. Védelmi vonala 150 km volt. Június 22.-én a 4. Ukrán Front támadását a létrehozott nagy mélységű és hatékony aknamezők déli 12.00 óráig tartóztatták fel, de a támadó csapatok áttörését nem voltak képesek megállítani. A hds. pk.-ot leváltották. A parancsnok Miklós Béla vezérezredes, a vezérkari főnök Kéri Kálmán ezredes lett. A szovjetek tíz napon át támadták az állásokat, főleg a tatárhágónál folyt a harc. Az 1. hds. átszervezése és átcsoportosítása sem vezetett eredményre. Feltöltésük után a Radnai hágótól a Lupkovi hágóig terjedő szakaszon rendezkedtek be.

A hadsereg hadműveletei során a műszaki csapatok az alábbi feladatokat hajtották végre:

- Az áprilisi támadás során sikeresen biztosították az átkelést a Prut folyón. A csata után Kolomea –Kuty – Kosov vonalában védelmi állásokat építettek. A harcokban részt vett a Fővezérség 115. ö. utász százada is, amely rohamutász feladatként tűzfészeket semmisített meg. A védelem kiépítése során a század az egyik hadosztály védelmének teljes szélességében nagysűrűségű harckocsi és gyalóság elleni aknamezőket telepített.
- A hadsereg műszaki alakulatai az erődítési csoportparancsnokság irányítása mellett Nadvornát és Delanit, valamint Zabiét támpottá építették ki. A 101. műszaki parancsnokság a Hunyadi, a 102. műszaki parancsnokság az Árpád állásokat rendezte be. Az előkészített állásokba a hadsereg csapatai július 26.-át követően vonultak be. A védőállások további erősítésébe bevonták az előrevont 6., 10., és 13. gyaloghadosztály utász zászlóaljait is (52., 54., 55. utász zászlóaljak).
- A védőállások a főbb támadási irányokban, mélységekben lépcsőzve épültek ki. Itt volt a páncélelhárítás súlya is. A csapatok beérkezése után került sor az akadályok elkészítésére.

- A fő közlekedési utak belátható szakaszait álcázták, helyenként romboláshoz készítették elő.
- Több tárolásra alkalmas épületet készítettek el. A téli időszakkal számolva a legénységi szállásokat, parancsnoki építményeket igyekeztek kényelmesebbé tenni, a hideg ellen megvédeni. A különböző fedezékek, óvóhelyek helyeit robbantással készítették elő.

A 2. és 3. Ukrán Front csapatai augusztus 20.-án megindított jaskisinyovi hadműveletei új hadászati helyzetet alakítottak ki Délkelet-Európában. A magyar arcvonal jelentősen megnőtt a Beszkideken és a Máramarosi havason mintegy 750 km-re. 1944. augusztusában küszöbön állt a Dél-Erdély elleni támadás. Ennek következtében az 1. hds.-től elvették a 27. és a 20. gyal. ho-t és a 7. valamint a 2. hadtestekkel együtt átcsoportosították Erdélybe.

AZ ERDÉLYI HADMŰVELETEK

A romániai fordulat nyomán a súlypont áttevődött Erdélybe. A német hadvezetés támadó hadműveleteket készített elő Erdély irányába. A kolozsvári 9. hadtest 2. hds. parancsnoksággá szervezték. A hadsereg állományába a 2. és 9. hdt. tartozott, összesen 9 hadosztálynyi erővel. Velük szemben a románok 20 teljesen feltöltött hadosztálya állott a szovjet erőket nem számítva.

A 2. m. hds. szeptember 5.-én lendült támadásba Kolozsvártól délre és három nap alatt 60 km-t nyomult előre. A további támadás nem járt sikerrel és 18.-án el is akadt. A csapatokat visszarendelték a Maros vonalára, és új irányba tervezték a támadást. A szovjet erők is más irányban támadtak, ezért a németek átcsoportosították erőiket. A Dél Ukrajna hadseregcsoport jobb szárnyán, Nagyszalonta – Szeged arcvonalán felállították a 3. magyar hadsereget. A 2. Ukrán Front támadása sikerrel járt és szeptember 25.-én elfoglalták Battonyát és Makót.

A 4. Ukrán Front szeptember végén indított támadást a Beszideken és a Máramarosi havasokon át Kárpátalja irányába a 2. Ukrán Front segítségével. A német-magyar erők a szovjet csapatok támadását nem tudták megállítani. Erőik zömét, körülbelül hét hadosztályt 6. hds. néven Nagyszalonta – Debrecen térségébe vonták. Október 07.-15. között került sor a debreceni páncélos csatára, ahol 400 német és 600 szovjet páncélos ütközött meg és ez a német-magyar erők visszavonulásával zárult. A 3. m. hds. a Tisza Szolnok – Szeged vonalára zárkózott fel. A 2. m. hds. Észak-Erdélyben a Szamosig vonult vissza, ahol feloszlatták, erőit beolvasztották a német haderőbe, a hadsereg törzsét pedig a Duna nyugati partja védelmének megszervezésével bízták meg. Az 1. m. hds.-t a súlyos veszteségeket követően az Árpád vonalból kivonták.

A hadműveletek során a műszaki csapatok védelem kiépítésében vettek részt, szakasz-század támpontokat rendeztek be és műszaki zárat telepítettek, rombolásokat hajtottak végre. Nagyobb jelentőségű a „Maros zár” létrehozása volt, amelyet a szovjet erők szeptember 18.-án áttörtek.

A német hadvezetés látva, hogy a szovjet csapatokat az Alföldön nem lesznek képesek megállítani, megkezdte a „Margit vonal” kiépítését Balassagyarmat – Budapest – Balaton – Nagykanizsa vonalában a Dunántúli középhegységre alapozva. A műszaki munkák szeptemberben kezdődtek, legjobban kiépített szakasza az Érd-balatoni sáv volt.

1944. október 16.-án Szálasi került hatalomra, és 17.-én totális mozgósítást rendelt el. Október 30.-án az országot hadműveleti területté nyilvánították. November elején Szálasi 16 magyar hadosztályt vetett be a Wermaht oldalán. A hadműveletek Magyarország területén folytatódtak. Október végén a **Wöhler hadműveleti csoport**: az 1. m. hds. Ungvár – Csap vonalán, a 8. n. hds., benne a 2. m. hds. maradványa Csap – Tiszafürednél helyezkedett el. A **Fretter – Pico hadműveleti csoport**: a 6. n. hds. Tiszafüred – Tószeg, a 3. m. hds. Tószeg – Kiskunfélegyháza – Kiskunhalas – Baja vonalában állt. A német hadvezetés ter-

ve az volt, hogy a szlovák „A”, a magyarországi „Dél” és a jugoszláviai „F” hadseregcsoporthoz erőit egységes arcvonalba fejlessze ki.

A magyar-német csapatok hadműveleti manőverei során a műszaki csapatok továbbra is rombolási, műszaki zárási feladatokat végeztek. A rombolások végrehajtására jellemző volt, hogy azokra kész tervek alapján került sor. A robbanóanyagot befogadó akna-kutak már előzetesen elkészültek, ezekből a fontosabb útszakaszokon 4-6 db volt, melyet betontetők zártak le. A műszaki csapatok tevékenységében ugyanolyan gondok voltak tapasztalhatók, akárcsak a doni csaták előkészítése időszakában, az-az az utász alegységek gyalogmenetben mozogtak, a málhájuk egy részét szállították csak fogatolt járművek. Napi menetütemük így nem is haladta meg a 30 km-t.

MAGYARORSZÁGI HADMŰVELETEK

A szovjet 2., 3., 4. Ukrán Front 1944. november 20.-án felújított támadásai következtében a német-magyar csapatok visszavonulásra kényszerültek. A 8. hadsereget Csap – Szolnok – Kecskemét vonalra csoportosították át. A Duna védelmére Ercsi – Dráva torkolata között a kb. 200 km-es arcvonalon a 2. m. hds. törzs, a 7. hdt. (10. gyal. ho, 23. gyal. ho.), a 2. hdt. (1. folyami dd., 5. táb. pót. ho, 4. honv. ker.) erői rendezkedtek be védelemre.

A főváros, Budapest védelmi rendszerének létrehozására a Dél hadseregcsoporthoz parancsnoksága már 1944. szeptember 21.-én intézkedett. Budapest keleti oldalán létrehozta az „Attila vonalat”. A védelmi rendszer három védelmi övből állt, szárnyával a Dunára támaszkodva. Az első vonal: Alsógöd, Csomád, Veresegyháza, maglód, Ecser. A második vonal: Dunakeszi, Mogyoród, Isaszeg, Pécel, Pestimre, Soroksár. A harmadik vonal: az előző mögött 5-10 km-re húzódtott Újpest, Kőbánya, Kispest vonalában. Az Attila védelmi vonalat egy német pc. gránátos hadosztály és a 22. „SS” lovas hadosztály szállta meg. A pesti hídfőt a 3. pc. hdt. Vecsés- Dunakeszi szakaszon védte. A Vecsés- Cegléd illetve

Cegléd-Szolnok arcvonalat egy-egy pc. hdt. zárta le. A 3. m. hds. 1944. november 3.-án megszűnt, a hds. törzs átvette a Duna védelmének a megszervezését.

A Duna magyar szakaszának védelmét 1944. október végéig magyar vezetés irányította. A védelem fő súlya a fő átkelőhelyeken (Baja, Solt, Dunaföldvár, Budapest) a Duna keleti partján lévő hídfőállásokon volt. A véderők között részt vettek az október 6.-án hadiállományba emelt folyamerők parancsnoksága, az őrnaszád ezred alárendelve a szegedi 5. hv. kerületnek, a 101. hadihíd oszlop állománya, az 1. Folyamzár zlj. részei, a bajai légvédelmi-tüzér csoport és őralakulatok.

Budapest védelmének megszervezésével a Fővezérség az 1. hdt. pk.-t bízta meg, alárendelve a főváros és környékén található valamennyi fegyveres erőt. Feladatul szabták, hogy a védőállásokat súllyal a Budapestre vezető műutak mentén építik ki, és műszakilag zárják le. Hitler parancsára elrendelték a főváros megerősítését, a háztól-házig való védelmet. Ennek érdekében az Attila- vonal mögött hat védelmi szakaszt hoztak létre:

- 1. sz. Rákos-patak mentén
- 2. sz. Könyves Kálmán krt. – Hungária krt.
- 3. sz. Dózsa gy. u. – Dráva u.
- 4. sz. Fiumei út mentén
- 5. sz. Nagy krt.
- 6. sz. Kis krt.

A védelmi terepszakaszokon a nagyszámú aknamezők mellett alkalmazásra kerültek a nagyfeszültségű drótakadályok is. A védelmi terepszakaszt kb. 50 ezer német és 45 ezer magyar katona védte.

A szovjet csapatok támadása a főváros ellen indult meg. december 24.-én áttörték a fővédövet és a 2., a 3. Ukrán Front csapatai egyesülve közel 200 ezer fős német csoportosítást gyűrűbe vonták. A német hadvezetés felmentési kísérletei nem jártak sikerrel. A harcok során a német csapatok 1945. január 18.-ig a főváros valamennyi hídját felrobbantották. A szovjet csapatok 1945. február 13.-án elfoglalták Budapestet és 100 ezer német katonát ejtettek hadifogságba.

A német hadvezetés ellentámadásra készülve újabb páncélos csoportosítást vont össze a Balaton körzetében a 3. Ukrán Front szétverésére. A német csapatok támadása 1945. március 6.-án indult meg. A németek támadását a szovjet csapatok szilárdan kiépített védelemmel hárították el, mindössze egy keskeny szakaszon sikerült a németeknek 30 km mályen a szovjet védelembé beékelődni. A sikertelen támadás után a németek védelembé mentek át Esztergomtól a Balaton nyugati partján a Dráva partjáig, és Bécs irányába további három védőövet rendeztek be. A 3. a magyar-osztrák határon húzódott Bruck-Sopron- Kőszeg megerősítésével. A szovjet csapatok 1945. március 26.-án áttörték a németek Duna és Balaton közötti védelmét és megteremtve a továbbtámadás feltételeit 1945. április 2.-án átlépték a magyar-osztrák határt.

A magyarországi hadműveletek során a műszaki csapatok tevékenysége a következőkben összegezhető: jelentős feladat volt a Duna-Dráva vonal műszaki berendezése. A folyambiztosítás mellett a Duna jobb partján a hídfők körzetében támpontszerű védőállásokat építettek ki. A műszaki munkákat az 1944. augusztus 20.-án hadiállományra emelt Erődítési Parancsnokság központi irányítása alatt katonai és rögtönzött munkás alakulatokból összeállított erődítési csoportok végezték. Kiemelt feladat volt a meg növekedett szállítás-kiürítési feladatok miatt a különböző hidak és más átkelőhelyek fenntartása és kiszolgálása. Ennek érdekében jelentős katonai, műszaki, utász, vasútépítő stb. egységeket vontak össze, bevonva az állami hídépítő szerveket is. A tömeges légitámadások követ-

keztében a hidaknál szükséges helyreállítási feladatok mellett rakodó századokat működtettek. Az 1944. szeptember 13.-ai légitámadásban a bajai vasúti-közúti híd megsemmisült, a forgalom részleges áthelyezése (dunaföldvári híd) mellett átkelőhelyeket kellett berendezni és működtetni. Ilyenek voltak: bezdán, Kiskőszeg, Csátalja, Mohács, Baja, Mózs, Fajsz, Dunaföldvár, Dunapentele, Ercsi térségében. valamennyi védelmi szakasz építése során az erődítési munkákon túl a műszaki záruk létrehozása képezte az alapvető feladatokat.

BEFEJEZÉS

Tömören ennyiben kívántam összefoglalni a magyar műszaki csapatok 2. világháborús tevékenységét. Ennek bemutatása csak a folyó hadműveleti események tükrében volt lehetséges, mivel a műszaki munkákat és a benne résztvevő műszaki csapatok tevékenységét annak alapján lehetett értékelni.

A vázolt háborús események a részletek mellőzése ellenére is bemutatják a műszaki csapatok tevékenységét, a háborúban betöltött szerepük jelentőségét. Rámutatnak a műszaki munkák fontosságára és arra is, hogy ha a csapatokat nem kellően készítik fel, akkor az olyan tragédiához vezethet, mint ami a Donnál bekövetkezett. Az események azt is megfelelően érzékeltetik, hogy a haderőfejlesztés során a műszaki csapatok esetében bizonyos aránytévesztés történt, mind az erők nagysága, mind a felszerelés tekintetében. Bár ennek megfelelő volta sem változtatta volna meg a háború számunkra tragikus kimenetelét, de talán növelhette volna az egyes csapatok eredményesebb harci tevékenységét, és mérsékelte volna veszteségeinket. Arra is rámutatott ez a háború, hogy az adott hadszíntér sajátosságai milyen hatással lehetnek a hadműveletekre, a harcokra, és ezeket a hadbavonult erők vezérkarának soha sem szabad szem elől téveszteni.

A jelen cikk megírásával azt kívántam elérni, hogy a 2. világháborúban részt vett műszaki csapatok tevékenységét, munkáját a lehetőségekhez mérten összegezzem, mivel eddig ilyen jellegű írás nem készült.

Felhasznált irodalom:

1. Hadtörténelmi levéltár anyagai:
 - Fővezérség intézkedései 1944. (6 db)
 - Vezérkari iratok 1939-1944. (24 db)
 - A háborúban részt vevők visszaemlékezései, tanulmányok (25 db)
2. Katonai Szemle cikkei 1938-1944 között (2., 4., 6., 7. és 10. számok)
3. Irodalmi művek:
 - Gosztonyi Péter: Magyarország a 2. világháborúban
Háború van háború
 - Páva István: Ország a hadak útján
 - Dálnoki Veres Lajos: Magyarország honvédelme 1920-1945
 - Raffai Ernő: Trianon titka 1990
 - Zrínyi Katonai Könyvkiadó: A 2. világháború története (12 kötet)